

Idé og hverdag

Socialdemokratiets arbejdsprogram 1961

Der er sket en afgørende ændring i det danske samfund. Vi er ved at skabe fuld beskæftigelse. Den årlige gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent er nu nået under 5 %. Det er Socialdemokratiets mål at fastholde og videreføre fremgangslinien i vor økonomi. Alle bør også i praksis sikres retten til arbejde.

Den fulde beskæftigelse forudsætter et samspil mellem stat og kommuner, virksomhederne samt erhvervslivets og arbejdsmarkedets organisationer. En styrkelse af Socialdemokratiet er garantien for, at dette samspil vil ske med fuld hensyntagen til fællesskabets interesser. Den fulde beskæftigelse har vidtrækkende konsekvenser for alle. Den skaber ikke blot tryghed i arbejdet og for hjemmene, men er samtidig betingelsen for en stigende levestandard. Ingen bør lades tilbage i økonomisk utryghed. De, der ikke kan deltage i erhvervslivet på grund af alder, sygdom eller anden årsag, kræver et særligt hensyn.

For at fastholde og videreudbygge fremskridtslinien og den fulde beskæftigelse og for at sikre det danske samfunds tilpasning til de ændrede forhold vil Socialdemokratiet arbejde ud fra følgende 15 punkter.

Socialdemokratiet i Danmark

Fælles planlægning

Fastholden og udbygning af den fulde beskæftigelse kræver udvidet samordning.

Finanspolitikken tilrettelægges med henblik på også at sikre de nødvendige investeringer - såvel offentlige som private.

Regeringen må have ansvaret for pengepolitikken, og Danmarks Nationalbanks stilling må derfor ændres.

De årlige økonomiske oversigter bør udbygges med en langtidsplanlægning, heri fastlægges også investeringernes retning og størrelse herunder den nødvendige nybygning af broer, andre trafik anlæg og el-værker. Store private investeringer må indgå i langtidsplanlægningen.

Gennem den kommende lands- og trafikplanlægning må det tilstræbes, at arbejdspladser og boliger fordeles hensigtsmæssigt landet over. Spekulation i jord må hindres. Det offentlige må sikres forkøbsret til jorden i byudviklingsområder samt i områder, hvor der foregår en særlig industriel udvikling. Der må åbnes mulighed for ekspropriation såvel til boligformål som til erhvervsformål. Hvor det offentlige erhverver jord må værdien fastsættes efter jordens hidtidige anvendelse. Salg af jord i offentlig eje bør kunne ske på jordrentevilkår. Lovgivningen om banker og aktieselskaber må ændres også med det formål at skabe mere offentlighed om og indsigt med de større virksomheder. Forskellen mellem udlånsrente og indlånsrente i pengeinstitutterne må mindskes. Forsikringsområdet må undersøges med det formål at fremsætte forslag om en mere hensigtsmæssig ordning af forsikringsvæsenet til gavn for forsikringstagerne.

Smidighed i administrationen

For at forvaltningen bedst muligt kan varetage fællesskabets interesser, må enhver tendens til bureaukrati modvirkes. En forvaltningsreform skal sikre, at centraladministrationen moderniseres, således at den bedre kan varetage de foreliggende opgaver, og muligheden for friere ansættelsesvilkår må overvejes.

Gennem en reform af kommunallovne bør der sikres kommunerne større dispositionsfrihed. Samtidig skal en samling af kommuner til større kommunale enheder give bedre vilkår for kommunalt selvstyre. Der må gennemføres ordninger, der sikrer det kommunale samarbejde omkring de større byer, og tilvejebringer større ensartethed i den kommunale beskatning. Amtsrådernes organisation og beføjelser må ændres, og spørgsmålet om amtmændenes stilling og beføjelser må overvejes.

De offentlige og koncessionerede virksomheders arbejdsform må undersøges for at opnå større

smidighed og effektivitet. Moderne ledelsesprincipper må indføres, og de ansatte må drages med ind i et aktivt samarbejde.

Bedre uddannelse

Den fulde beskæftigelse stiller store krav til den enkelte. Uddannelsen må derfor i første række.

Det ottende skoleår må nu gennemføres fuldt ud, og i tilknytning hertil udbygges en række ungdomsskoleformer, der gennem en udvidelse af undervisningspligten sikrer alle unge en videregående uddannelse. Overgangen fra hjemmets til skolens verden må lettes for børnene ved gennemførelse af børnehaveklasse.

Den ny skolelov må overalt såvel i by som på land gennemføres efter sin ånd, og der bør sikres skolerne tidssvarende undervisningsmidler såvel af boglig som teknisk art.

Der må gennemføres en skoletilsynslov, der øger forældrenes indflydelse på skolen.

Læreruddannelsen må revideres med henblik på den nye skolelovs krav, og der må lægges mere vægt på en egentlig pædagogisk skoling. Enhver økonomisk hindring for børnenes og de unges uddannelse fjernes. Betaling for offentlig undervisning og uddannelse afskaffes.

Midlerne til Ungdommens Uddannelsesfond øges i takt med behovet. Udbygning af teknika, faglige forskoler, værkstedsskoler, gymnasier og lignende læreanstalter fremmes i et stærkere tempo. Der bør skabes muligheder for økonomisk støtte til unge under praktisk faglig uddannelse. Kollegier for lærlinge og studerende må bygges i tilstrækkeligt omfang.

Privatskoler, kursus og brevs skoler underkastes offentligt tilsyn. Der må gives de voksne aldersgrupper bedre muligheder for fortsat uddannelse af både faglig og ikke-faglig karakter.

Fremme af handel, industri, håndværk og søfart

Gennemførelsen af loven om Danmarks Erhvervsfond, lovene om afskrivninger og investeringsfond samt toldloven betyder en støtte til det private erhvervsliv ikke mindst industrien.

Denne lovgivning føres videre og udbygges om nødvendigt.

Socialdemokratiet vil støtte og opmuntre til et samarbejde inden for håndværket og den mindre industri især med henblik på eksport. Håndværkets konsulenttjeneste udbygges, og en håndværkskommission nedsættes. Næringsloven revideres med henblik på at fremme de mest effektive former for handel og omsætning.

De gældende love om egnsudvikling og bistand til industriens og håndværkets udbygning og effektivisering samordnes og styrkes ikke mindst med henblik på yderligere offentlig støtte til fremme af den erhvervs- og trafikmæssige udvikling i de områder, hvor der er et særligt behov, herunder Færøerne. Udbygningen på Grønland fortsættes. Spørgsmålet om en sømandspension bør tages op til overvejelse. De bestående velfærdsforanstaltninger for søens folk bør udbygges.

Fremme af landbrug og fiskeri

Fremgangslinien i Danmarks økonomi forudsætter en yderligere industrialisering, men dansk landbrug vil fortsat være en betydningsfuld faktor i vort samfund.

Socialdemokratiet lægger vægt på en tilpasning af landbrugsproduktionen til stadig mere forarbejdede varer. Bestemmelser i den nuværende lovgivning, der kan virke hæmmende på en rationel anvendelse af landbrugets arbejdskraft, jord og maskiner, må ændres.

Der må ydes støtte til en modernisering af produktionsapparatet herunder landbrugsbygningerne. Reglerne for skatteafskrivning må ændres således, at de fremmer dette formål. Der må dog aldrig ske afskrivning af allerede afskrevne værdier.

Afsætningsmulighederne må støttes gennem markedsundersøgelser og eksportfremmende foranstaltninger. De i landbrug, gartneri og frugtavl beskæftigede personer må opnå den samme sociale standard som den øvrige befolkning. Fiskeriets udbygning må fortsættes, eksportmulighederne yderligere fremmes og bestræbelserne for at indføre mere rationelle arbejdsformer og afsætningsvilkår i fiskeindustrien må støttes. Finansieringen af bygningen af moderne fiskefartøjer og fangstredskaber sikres.

Øget bistand til forskningen

Vore lærestalter og videnskabelige institutter må fortsat planlægges og udbygges. Staben af lærere og forskere må udvides, og de nødvendige investeringer til bygninger og udstyr sikres, således at antallet af undervisningspladser hastigt kan øges. Der må lægges vægt på en effektiv udnyttelse af forskningens resultater.

Praktisk forbrugspolitik

Monopolloven skal sikre tilsyn med konkurrencebegrænsning og hindre urimelige avancer og priser. Undersøgelsen af trustdannelse og konkurrencebegrænsning genoptages, ligesom offentlighed om prisdannelsen i det hele må sikres.

Der gennemføres en ny licitationsordning med det formål at skabe friere konkurrence i byggeriet og hindre fordyrende underhåndsaftaler. Den frivillige ordning om varedeklaration må afløses af en lovgivning på dette område, og konkurrenceloven må revideres med særlig henblik på forbrugernes interesser.

Det planlagte levnedsmiddelinstitut må bygges. Sundhedsvedtægterne må forenkles med henblik på at skaffe forbrugerne mulighed for i videst muligt omfang at drage nytte af den moderne fryseteknik. Afbetalingshandel bør ledsages af de nødvendige oplysninger herunder om rentebyrden.

Frit arbejdsmarked

Gennem loven om Den faste Voldgiftsret samt Lov om Mægling i Arbejdsstridigheder og ved hovedorganisationernes egne aftaler fastlægges det arbejdsretlige grundlag. På dette grundlag må arbejdsmarkedets parter uden indgreb fra det offentlige kunne forhandle sig til rette om de spørgsmål, der angår dem.

Socialdemokratiet ser med tilfredshed på de bestræbelser, der udfoldes, for at hovedorganisationernes forhandlingsmuligheder styrkes. Lønmodtagerne må sikres varige værdier, ikke mindst ved at der gennemføres tryghedsbestemmelser i form af længere opsigelsesfrister, efterløn og en udbygget tillidsmandsbeskyttelse. Endvidere må der sikres en rimelig indtjening også for de lavestlønnede og en vurdering af arbejdet med henblik på ligeløn.

Socialdemokratiet fremhæver det interessefællesskab, som eksisterer mellem arbejdere, funktionærer og tjenestemænd, og ønsker fortsat ud fra hensynet til de enkelte gruppers særlige problemer at virke for og fremme alle lønmodtageres berettigede interesser.

Flere og billigere boliger

Gennem de seneste ændringer i loven om boligbyggeri er søgt tilvejebragt et bedre grundlag for en stabil byggerytme, ligesom der tilsikres et øget byggeri af passende familieboliger og boliger for enlige til priser, der lånevirke regulerende for lejeniveauet i det private, udstøttede byggeri. Opfyldelse af boliglovens formål kræver, at boligpolitikken accepteres som et led af positiv betydning i den samlede økonomiske politik. Socialdemokratiet lægger vægt på, at der gennemføres et byggeri, hvorunder der indrettes lejligheder til såvel mindst- som mindre-bemidlede som til enke-, folke- og invalidepensionister. Der er også et betydeligt behov for erstatningslejligheder ved sanering. Loven om sanering af usunde bydele må tages op til revision. Byggeri i egnsudviklingsområderne og af arbejderboliger på landet må fremmes. De nye bestemmelser om kollegiebyggeri for unge ikke-studerende må udnyttes. I forbindelse med alt nybyggeri af større omfang må der oprettes vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og forsamlingslokaler og legepladser til børn.

Huslejeprøblemet er af afgørende betydning såvel for boligpolitikken som for omkostningsniveauet i videste forstand. Så længe bolig manglen er en realitet, må lejerbeskyttelsen opretholdes, ligesom det må sikres, at huslejeniveauet i den private boligmasse må stå i passende forhold til boligens brugsmæssige værdi og standard i øvrigt. Den skattemæssige begunstiggelse af ejere i forhold til lejere bør snarest bringes til ophør. Driftstilskud til billigørelse af huslejerne må ydes efter -behov.

Bestemmelserne i lejeloven om modernisering af ældre ejendomme må skærpes.

Skattereformer

Skat ved kilden indføres, således at der fremover betales skat, når indtægten erhverves. I skattepolitikken fastholdes det indkomstudlignende princip. Gennemførelse af skattefradragreglens bortfald må derfor stadig tilstræbes. Den skattefrie mindsteindtægt sættes op til 3.500 kr. pr. skatteyder og 7.000 kr. for et ægtepar. I takt med indkomststigningen må derefter såvel under- som overgrænsen for proportionalbeskatningen udvides, bl. a. for at mildne sambeskatningen. For større indtægter fastholdes den progressive beskatning.

Ligningen må yderligere effektiviseres.

Der gennemføres en mere effektiv kapitalvindingsskat. Arbejdsfri indtægter må beskattes mindst lige så stærkt som indtægter, der hidrører fra arbejde.

Samtidig med en fortsat rationalisering af forbrugsafgifterne må hensyn tages til de mindre indkomster og forsørgere med børn. Arveafgiften lempes for mindre arveparter og hæves væsentligt for større arveparter i forhold til slægtsfjernhed og arveloddens størrelse.

Fortsatte sociale fremskridt

Ydelser i tilfælde af arbejdsløshed, ulykke og sygdom samt folke-, invalide- og enkepensioner skal forbedres i takt med velstandsstigningen. Der må tilstræbes en offentlig syge- og sundhedsordning for hele befolkningen herunder sygelønsordning med bedre dagpengeforhold, med kortere karenstid og en rimeligere adgang til behandling ved speciallæger. Det forebyggende sundhedsarbejde bør effektiviseres. Der bør oprettes flere børnehaver for evnesvage, ligesom arbejdet for en forbedring af deres uddannelsesmuligheder bør fortsættes. Der må indrettes flere moderne hospitaler og plejehospitaler for sindslidende. Den fulde beskæftigelse sikrer også arbejdsmuligheder for de revaliderede. Disse muligheder bør udnyttes fuldt ud.

Børne- og ungdomsforsorgens institutioner skal moderniseres og udbygges. Der bør åbnes større muligheder for uddannelse af medarbejdere. Som led i en aktiv familiepolitik må indtægtsgrænsen for forskudsvis udbetaling af børnebidrag revideres. Børnetilskuddet til enlige øges, ligesom der i det hele må tilstræbes en koordination af børnetilskudsordningerne. Mødrehjælpens arbejde skal fremmes, og en moderskabsydelse skal gennemføres.

Kampen mod nød

Danmark har også sociale og kulturelle opgaver uden for landets grænser. Socialdemokratiet vil, at Danmark støtter dem, der kæmper for opnåelse af demokratisk frihed og økonomisk uafhængighed. Vort økonomiske bidrag må gives under hensyntagen til udviklingslandenes behov og tarv og under fuld anerkendelse af disse landes suverænitæt. Hjælpen til udviklingslandene skal øges og samordnes. Der oprettes om muligt på nordisk basis et uddannelsescenter for udviklingslandenes unge og for eksperter, der står foran udsendelse. Det folkelige oplysningsarbejde med henblik på udviklingslandenes forhold må udbygges.

Et aktivt kulturliv

Øget velstand og mere fritid giver større muligheder for den enkeltes personlige udvikling. Det offentliges indsats for en aktivisering af kulturlivet samordnes gennem nedsættelsen af en fritids- og kulturkommission. Det offentlige bør medvirke til at billiggøre adgangen til musik- og teaterlivet i samarbejde med oplysningsorganisationerne og skolescenerne.

Teaterbygninger bør af det offentlige sikres til udlejning på rimelige vilkår.

Ved opførelse af offentlige bygninger bør stat og kommune lade tidens kunstnere medvirke til udsmykningen.

Opførelse af kulturcentre og sognegårde, der indeholder bibliotek, foreningslokaler, fritidsrum og udstillingslokaler skal skabe rammerne om et rigere og mere alsidigt kulturliv, ligesom det nødvendige kirkebyggeri må nyde fremme.

Det frivillige børne- og ungdomsarbejde må i stigende grad nyde det offentliges interesse.

Det folkelige oplysningsarbejde, herunder det kulturelle arbejde i grænselandet, bør have de bedst mulige betingelser.

Bedre udnyttelse af fritiden

Gennem den nye naturfredningslov må der i tide sikres tilstrækkeligt med frie arealer ved skov og strand.

Bestræbelserne for, at undgå forurening af vore badestrande og vandløb bør yderligere styrkes.

Campingpladser må anlægges og underkastes nødvendig kontrol. Sporten og idrætten må kunne dyrkes af alle og hvor det er muligt, må sporten og idrætten, samordnes med andet kultur- og ungdomsarbejde. Der må uddannes det nødvendige antal instruktører til ungdommens idræts- og fritidsbeskæftigelse.

Der må sikres arealer til kolonihaver omkring byerne, og ved byplanlægning må det fremtidige behov herfor dækkes.

Europæisk og internationalt samarbejde

Danmark bliver i stigende grad et led i et verdensomspændende samvirke. Afgørende for udviklingen i 60-erne er derfor, hvad der vil ske uden for vore egne grænser.

Danmark må yde sit bidrag til et europæisk samarbejde med markedsdannelse, der omfatter flest mulige lande. Det nordiske samarbejde må fastholdes og udbygges. Det må lægges i fastere rammer, således at de nordiske lande kan udnytte deres naturlige muligheder og løse fælles opgaver. Fælles grundlag og fælles livssyn gør det naturligt, at tanken om nordisk samling søges virkeliggjort.

Socialdemokratiet vil, at Danmark gennem en aktiv udenrigspolitik støtter enhver bestræbelse på at sikre gensidig, kontrolleret og samtidig nedrustning mellem Øst og Vest.

Kravet om forbud mod kernevåbenforsøg skal fastholdes. Socialdemokratiet afviser fortsat atomladninger på dansk territorium. Indtil FN med fornøden magt og autoritet kan garantere en international retsorden, må Danmark søge sin sikkerhed og frihed betrygget gennem fortsat deltagelse i det vestlige forsvarssamarbejde på Atlantpagtens grundlæggende principper.

Det militære og civile forsvar, herunder det frivillige hjemmeværn, udbygges på grundlag af den gennemførte lovgivning. Der må tilstræbes rimelige og betryggende vilkår for det militære personel. Det værnepligtige og frivillige mandskab sikres forhold, der svarer til den demokratiske samfundsopfattelse. Tjenestetiden må udnyttes effektivt.

Idé og hverdag skal forenes

Forpligtet over for sit idégrundlag vil Socialdemokratiet gennem sit arbejdsprogram søge virkeliggjort den demokratiske socialismes tanker og ideer.

Socialdemokratiet står åbent for alle, som kan tilslutte sig dette arbejde, hvad enten de bygger deres socialdemokratiske opfattelse på økonomiske, sociale, etiske eller religiøse grundsætninger.

Øget tilgang og en fortsat styrkelse af Socialdemokratiet er forudsætningen for, at idé og hverdag bliver ét.